SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Jild 3, Son 12/1
2023

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SP1342V3I12.1Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/1 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич –филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа октори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Тошкент давлат юридик университети.

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Елмуратов Икматулла Гайбуллаевич
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДАГИ БИРИНЧИ ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ ТАРИХИ (1931-1936 ЙИЛЛАР) 12-18

Qitaybekov Azizbek Kenesbek o‘g‘li
QORAQALPOG‘ISTONDA HAVO TRANSPORTINING SHAKLLANISHIDA “DOBROLET” AKSIYADORLIK JAMIYATINING O‘RNI 19-23

Nawrizbaeva Nurjamal Qudaybergenovna
QORAQALPOQLARNING GILAMCHILIGI BILAN BOG’LIQ BA’ZI MAROSIMLAR 24-29

Сайдуллаев Фаррух Умедулло ўғли
МУҲАММАД ҲАКИМ ТЕРМИЗИЙНИНГ ЭТНОЛОГИК ВА ЭТНОГРАФИК ТАДҚИҚОТЛАРИ 30-35

Berdiqulov Mirolim Tugalvoyevich
TO‘DA-1 NEOLIT MAKONINING O’ZBEKISTON TOSH DAVRI ARXEOLOGIYASINI O’RGANISHDAGI O’RNI 36-40

Olimjonova Gulida Olimjon qizi
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BOJXONA XIZMATI ORGANLARI FAOLIYATI .. 41-47

O‘ng‘alov Lazizbek Amiriddin o‘g‘li
NUROTA TOG‘ TIZMASINING TOSH DAVRI ARXEOLOGIYASINING O‘RGANILISH TARIXI.. 48-53

Rahmonov Faxriddin Shoymardonovich
MILLIY DEHQONCHILIK MADANIYATINI ETNO-TARIXIY MANBALARDA AKS ETISHI (JANUBIY O‘ZBEKISTON MISOLIDA) 54-58

Tilavboyev Muhammad
JIZZAX VOHASIDA OT BILAN BOG‘LIQ URF-ODATLAR VA MAROSIMLAR 59-63

To‘xtaboyev Xurmatullo Shomirza o’g’li
O‘ZBEKISTON ILM-FANI RIVOJIDA FARG‘ONA DAVLAT UNIVERSITETINING O‘RNI (MUSTAQILLIK YILLARI MISOLIDA) 64-68

Рахматиллаев Хасанбой
МАРКАЗИЙ ОСИЁНИНГ ҚАДИМГИ ДАВР ЭТНИК ТАРИХИНИ ЁРИТИШДАГИ АЙРИМ МУАММОЛИ МАСАЛАЛАР ВА УСУЛЛАРГА ДОИР 69-74

Qurbonova Manzila Boqiyevna
BUXORO VOHASI MILLIY SHIRINLIKLARI VA ICHIMLIKLARI 75-80

Ravshanova Gulora
QASHQADARYO VOHASIDA MUNTAZAM QUROLLI HARAKATLAR TA’MINOTI (XX-asrning 20-yillarida) 81-85

Зарипбаев Уснатдин Оракбаевич
ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ЙИЛЛАРИДА ҚОРАҚАЛПОЛҒИСТОН АССР ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИ 86-90

Baxronov Abdullo Haydar o‘gli
O‘ZBEKISTONDA TOSH DAVRI ARXEOLOGIYASINI O‘RGANISHDA XALQARO EKSPEDISIYALARINING O‘RNI 91-95

Maxmatqulov Jasur Isroil o‘g’li
GIYOHVANDLIKKA QARSHI KURASH MAVZUSINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI 96-101

Esanova Nilufar
O‘ZBEKISTON–TURKIYA HAMKORLIGI VA UNING NATIJASI (TO‘QIMACHILIK SANOATI MISOLIDA) 102-106

Норбоев Сарвар Қахрамон ўғли
АФРОСИЁБДАГИ СЎҒД МУДОФАА ДЕВОРИГА ОИД ТАДҚИҚОТЛАРНИНГ ЎРГАНИЛИШИ (XX АСРНИНГ 50–80-ЙИЛЛАРИ) 107-111

Эсонов Зиёдбек Юлдашевич
ФАРҒОНА ВОДИЙСИ АҲОЛИСИ ТЎҚИМАЧИЛИК ҲУНАРМАНДЧИЛИГИ АНЪАНАЛАРИ 112-117

Tishabayeva Irodaxon Rasulovna
1960-1970 YILLARDA O‘ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARI FAOLIYATI 118-124

To‘xtamisheva Fotima Musurmonovna
MUSTAQILLIK YILLARIDA QASHQADARYO VOHASI KASHTADO‘ZLIGIDA O‘ZGARISHLAR 125-132

Sattorov Nurbek
SHIMOLIY BAQTRIYA VA ZARAFSHON MINTAQALARIDA DEHQONCHILIK VA CHORVACHILIK MADANIYATI SOHIBLARI ETNOMADANIY ALOQALARINING O‘ZBEK XALQI ETNOGENEZI SHAKLLANISHIDAGI O'RNI 133-138

Hazratov Nurali Burxon ug‘li
QADIMGI KESH VILOYATI HUDUDIDAGI ARXEOLOGIK YODGORLIKLARINING O‘RGANILISH TARIXIDAN 139-144

Mamatqulov Bekzod Sherozovich
O‘ZBEKISTONDA GAZ-OLTINGUGURT SANOATINING YUZAGA KELISHI VA UNING RIVOJLANISH TARIXI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) 145-149

Berdiyev Jamshid
VOHA JOY NOMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNONIMLAR VA PATRONIMLARNING TUTGAN O‘RNI 150-155

Djurakulov Sherzod Davronovich
SAMARQAND VILOYATI HUDUDIDI TOSH DAVRI ARXEOLOGIYASINING O’RGANILISHI TARIXI 156-161

Қурбанова Дилрабо Шерипбоевна
ПАРЛАМЕНТ ТАРИХИ ВА ТАРИХШУНОСЛИГИ 162-172

Зухриддин Болтаевич Жунаев
ХОРАЗМДА РЕСПУБЛИКА ТУЗУМИ: ЮТУҚЛАР ВА МУАММОЛАР (1920-1924 йиллар) 173-181

Mamadiev Boxodir Bobojonivich
QASHQADARYO MUZEYIDAGI NODIR OSTODON 182-186

Norqo‘chqarov Xushvaqt Eshnazarovich
AFG‘ONISTONDA O‘ZBEK TILINING QONUNIY ASOSLANISHI, O‘ZBEKLAR IJTIMOIY-MADANIY HAYOTIDAGI O‘RNI (XX ASR – XXI ASR BOSHLARI) 187-197

Ибрагимов Рахмон Зиёдуллаевич
ТОШКЕНТ ВОҲАСИ СЎНГГИ БРОНЗА ДАВРИ ТАРИХИ ТИЗИМИДА: ДАФН УДУМИ ВА МИГРАЦИЯ МАСАЛАЛАРИ 198-203

Азаматова Гулмира Байирбековна
ОДАМ САВДОСИГА УЧРАГАН МИГРАНТ ХОТИН-ҚИЗЛАР ҲАҚИДА БАЪЗИ МУЛОҲАЗАЛАР 204-208

Tishabayeva Irodaxon Rasulovna
1960-1970 YILLARDA O‘ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARI FAOLIYATI 209-215

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich, Inoyatov Mardonbek Mo‘min o‘g‘li
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDITNING XALQARO STANDARTLARI 216-226

Kurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich
O‘ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV TASHKILIY- IQTISODIY MEXANIZMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI 227-232

Отабеков Отажон Ғайрат ўғли
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ОПТИМАЛ СОЛИҚ ЮКИ ВА ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ МАСАЛАЛАРИ 233-243

Шакирова Фароғат Болтаевна
ИННОВАЦИОН ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА БАҲОЛАШ ИНДИКАТОРЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ 244-255

Мамбетназаров Бахыт Бисенбаевич
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 256-263

Jumaniyazova Ro‘za Quvondiq qizi
TURIZM INFRATUZILMASI TUSHUNCHASI VA UNING O‘ZIGA XOS JIHATLARI 264-269

Matniyozov Murodjon Rajabbayevich
DESTINATSIYA IMIDJINI SHAKLLANTIRISHDA TURISTLARNING SODIQLIGI VA QONIQISHINING AHAMIYATI 270-278

Хамидова Зарифа Урол қизи
ДАВЛАТ СЕКТОРИДА ИЧКИ АУДИТ ВА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТ ТАДБИРЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ 279-291

Toshaliyeva Saodat Toxirovna
KICHIK TADBIRKORLIK TUSHUNCHASI VA UNING IJTIMOIY-IQTISODIY MOHIYATI 292-296

Худойназаров Фахритдин Хаитович
ИБН ХАЛДУННИНГ ИҚТИСОДИЁТГА ТАВСИЯЛАРИ 297-304

Nurullayev Hoshimjon Hamidovich
GASTRANOMIYANING TURIZM RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI 305-313

Кадырова Шарофат Амоновна
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ 314-323

Бегматова Зиёда Захиджановна
ДАВЛАТ ИНТЕРАКТИВ ХИЗМАТЛАРИ ТИЗИМИ АСОСИДА КАДРЛАР БАНДЛИГИНИ ВА УЛАРГА ТАЛАБНИ БАҲОЛАШ 324-332

Shafkarov Bakhrom Khudoyberdievich
TERRITORIAL FEATURES AND THEIR EFFECTIVE USE IN THE CULTIVATION OF VITICULTURE PRODUCTS 333-340

Masharipova Fazilat Axmedovna
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING AHAMIYATI 341-348

Мусинов Дилшод Султанович
ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНИНГИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ САМАРАДОРЛИГИИҚТИСОДИЙ ЎСИШ ОМИЛИ СИФАТИДА 349-359

Шакирова Юлдуз Сайдалиевна
ВОПРОСЫ РАЗРАБОТКИ ДОРОЖНОЙ КАРТЫ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ 360-368

Абдивохидов Мамуржон Авазхон ўғли
РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ МАЗМУНИ, ТАВСИФИ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ 369-380

To'xtasinova Mихаууo Mirzasultonovna
DAVLATNING INNOVATSION TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MASALASIGA 381-388

Курбанова Рахима Джамшедовна, Мирзаева Ширин Нодировна
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СТИМУЛИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 389-403

Набиева Нилуфар Муратовна
ОСОБЕННОСТИ КОМПЛЕКСА МАРКЕТИНГОВОГО ПРОДВИЖЕНИЯ КОМПАНИИ В ЦИФРОВОЙ СРЕДЕ 404-416

Safarov Radjabboy Eshmuxammadovich
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA INDIVIDUAL DAROMADGA SOLIQLAR MEXANIZMIDAN SAMARALI FOYDALANISH MASALALARI 417-428

Sharipova Zulayho
SANOAT TARMOQLARI KLASTERLARINI RIVOJLANTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 429-434

Шарипов Акбар Илхамович
ЧАКАНА САВДО КОРХОНАЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА РАҚАМЛИ МАРКЕТИНГНИ РОЛИ 435-440

Хаджаев Хабибулла Сагдуллаевич
ОБЪЕКТИВНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ АНТИМОНОПОЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ . 441-447

Xamzayeva Dilfuza Samarovna
SURXANDARYO VILOYATIDA TURISTIK MAHSULOTLARNI BAHOLASH VA SAMARALI RIVOJLATIRISH IMKONIYATLARI 448-452

Усманова Насиба Акбаржоновна
ПУТИ РАЗВИТИЯ МЕНЕДЖМЕНТА В СФЕРЕ УСЛУГ 453-459

Исхакова Сарвар Аюбовна
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ЗАНЯТОСТЬ И КВАЛИФИКАЦИЮ ПЕРСОНАЛА В СФЕРЕ БЫТОВОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 460-467

Ollanazarov Bekmurod Davlatmuratovich
INNOVATSION TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHDA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH VOSITALARIDAN FOYDALANISH VA UNI TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI 468-479

To'ychiyeva Nodira G'ulom qizi
OLIY TA'LIMNI BOSHQARISHDAGI INNOVATSIYALAR. CHAT GPT YOHUD SUN'IY INTELLEKT 480-485

Абдураҳимова Саида Аҳмаджановна, Адилова Гўзал Абзаловна
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА КИЧИК БИЗНЕС СУБЪЕКТЛАРИ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИНИНГ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ ТАҲЛИЛИ 486-494

Maxsudov Sherzod Solijonovich
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION MUHIT JOZIBADORLIGINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI 495-500

Tadjibekova Dilnoza Bakhtiyarovna
ENHANCING FINANCIAL RESOURCE FORMATION IN BUSINESSES 501-506

Radjabova Malika Ziyodullayevna
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI XUSUSIDA 507-512

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Asraqulova Adiba Nabiyevna
ZAMONAVIY DAVRDA IQTISODGA FALSAFIY QARASHLAR 513-520

Жўраев Аҳмад Муҳаммадиевич
ТИНЧЛИКПАРВАРЛИК ҒОЯЛАРИНИНГ ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДАГИ АҲАМИЯТИ 521-530

Гуламова Мавжуда Ташпулатовна
АХМАД ЗИЁУДДИН АЛ-КУМУШХОНАВИЙ АСАРЛАРИДА КОМИЛ ИНСОН ҒОЯЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ 531-538

Abduxolikova Nasiba Alijonovna
YOSHLARNING ONLAYN TA'LIM JARAYONIGA TA'SIR ETUVCHI IJOBIY SALBIY OMILLAR 539-544

Yazdonov Zikirillo Shukurilloyevich
QALANDARIYLIK VA UNING INSON, JAMIYAT TIZIMIDAGI O'RNI 545-552

Sharipova Barno Salimovna
BIOETIK MADANIYATNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA UNING ZAMONAVIY IMIJI 553-558

Xalikulova Umida Rustamovna
AXBOROT MUHITINING OLIY TA'LIMGA TA'SIRI: KONSTRUKTIV VA DESTRUKTIV OMILLAR 559-564

Abbasova Maftuna Subxonovna, Temirova Xurshida
OILA VA NIKOH MA'NAVIYATI, OILANI MUSTAHKAMLASH OMILLARI 565-571

Tog'ayev Nodirjon Ergashevich
AJDODLARIMIZ BOY ILMIY MEROSINING O'ZBEKISTONDA MA'RIFATLI JAMIYAT QURISH HAMDA YOSHLAR TARBIYASIDA TUTGAN O'RNI 572-576

Kipchoqov Xomidjon Gulomovich
JAVOBGARLIK PRINSIPINI SHAKLLANTIRISH AXLOQSHUNOSLIKNING ASOSIY MASALASI SIFATIDA 577-581

Raximova Rayxon Abdurasulovna
ZAMONAVIY OILADA MA'NAVIY-AXLOQIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMONING NAZARIY VA USLUBIY TAHLILI 582-586

Агзамова Нилюфар Шухратовна
"АДАБ АЛЬ-ТАБИБ" КАК ИСТОЧНИК НАЦИОНАЛЬНОЙ БИОЭТИКИ 587-591

Axmadiyev Nuriddin Muxutdinovich
INTELLEKTUAL MADANIYAT YOSHLARNING INNOVATSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING MUHIM MEZONI SIFATIDA 592-596

Nabiyev Mansur Jamxur o'g'li
DEMOKRATIK JAMIYAT TARAQQIYOTIDA IJTIMOIY G'OYALAR EVOLYUTSIYASI VA MODERNIZATSIYASI 597-603

Kenjayeva Dilrabo Romanovna, Xaydarova Larisa Sunnatovna
GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY MADANIYAT SOHASIDAGI O‘ZGARISHLARNING O‘ZIGA XOS JIHATLARI 604-609

Abduraximova Tursunoy Abduvoxid qizi
O‘ZBEKISTONDA OLIY TA’LIM TRANSFORMATSIYASINING FALSAFIY MOHIYATI 610-615

Tagayev Ganisher Xasanovich
YOSHLAR ETNOESTETIK DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISHDA BADIIY-ESTETIK OMILLARNING O‘RNI 616-625

Шоназаров Жамшид Шуҳратович
БЕҲБУДИЙ ВА УНИНГ ДАВЛАТЧИЛИК ҒОЯСИ 626-630

Ҳамраев Сирож Абруевич
ЖАМИЯТ ЯНГИЛАНИШИ ВА ТАДБИРКОР МАЪНАВИЯТИ 631-637

Nabiyev Bekzod Muxammadumarovich
MAFKURAVIY ISHLARNI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY TARG‘IBOT TEXNOLOGIYALARI: O‘ZBEKISTON VA XORIJ TAJRIBASI 638-642

Hashimova Gulsina Ismoyilovna
HARBIY IJTIMOIY ISH VA HARBIY MADANIYATNING HARBIY XIZMATCHILAR FAROVONLIGINI TA’MINLASHDAGI ROLI 643-648

Karimova Gulnoza Yigitaliyevna
AXLOQIY MADANIYAT TUSHUNCHASINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY ZARURIYATI 649-655

Sharipova Kamola Usmonjonovna
YANGI O‘ZBEKISTONDA GENDER TENGLIKNI TA’MINLASH BO’YICHA ILG‘OR XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASINI MILLIY STRATEGIYAGA TRANSFORMASIYALASH ISTIQBOLLARI 656-661

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№12/1(3)-2023.
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

08.00.00- Иқтисодиёт фанлари

Мамбетназаров Бахыт Бисенбаевич
Қорақолпоғистон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти «Агробизнес ва бухгалтерия ҳисоби» кафедраси доценти вазифасини вақтинча бажарувчи, иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори , PhD

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Аннотация. Мақолада қишлоқ хўжалиги тадбиркорлиги, трансформациялашув жараёни, ақлли қишлоқ хўжалиги тушунчаларининг моҳияти баён этилган. Қишлоқ хўжалиги ривожлантириш бўйича қабул қилинган меъёрий ҳуқуқий ҳужжатлар, қишлоқда аҳоли даромадини ошириш, ишсизлик даражасини пасайтириш, ўрта мулк эгалари қатламини ошириш билан деҳқон хўжаликлари республикадаги ижтимоий-иқтисодий барқарорликни таъминлашдаги ўрни таҳлил қилинган. Қорақалпоғистон қишлоқ хўжалигида тадбиркорлик субъектларининг трансформациялашув жараёнларини ривожлантиришга қаратилган таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: трансформациялашув жараёни, тадбиркорлик субъектлари, деҳқон хўжаликлари, ўсиш нуқталари, бизнес муҳитини, ARIMA модели, экологик талаблар, географик жойлашуви, анкета сўровлари.

Mambetnazarov Bakhit Bisenbaevich
Acting Associate Professor of the Department of Agribusiness and Accounting, Karakalpak Institute of Agriculture and Agricultural Technologies, Doctor of Philosophy in Economics, PhD

DEVELOPMENT PROSPECTS FOR BUSINESS ENTITIES IN AGRICULTURE

Abstract. The article reveals the essence of the concepts of agricultural entrepreneurship, transformation process and smart agriculture. The role of farms in ensuring socio-economic stability in the republic is analyzed when adopting regulatory legal documents on the development of agriculture, increasing rural incomes, reducing unemployment, and increasing the number of owners of average property. Proposals and recommendations have been developed aimed at developing processes of transformation of economic entities in agriculture in Karakalpakstan.

Key words: transformation process, business entities, dekhkan farms, growth points, business environment, ARIMA model, environmental requirements, geographical location, questionnaires.

Мамбетназаров Бахыт Бисенбаевич
и.о доцента кафедры «Агробизнес и учет» Каракалпакского института сельского хозяйства и агротехнологий, доктор философии по экономики, PhD

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ БИЗНЕС-СУБЪЕКТОВ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Аннотация. В статье раскрыта суть понятий аграрного предпринимательства, трансформационного процесса и умного сельского хозяйства. Проанализирована роль дехканских хозяйств в обеспечении социально-экономической стабильности в республике при принятии нормативных правовых документов по развитию сельского хозяйства, повышении доходов населения на селе, снижении уровня безработицы, увеличении слоя владельцев средней собственности. . Разработаны предложения и рекомендации, направленные на развитие процессов трансформации хозяйствующих субъектов сельского хозяйства Каракалпакстана.

Ключевые слова:процесс трансформации, субъекты хозяйствования, дехканские хозяйства, точки роста, бизнес-среда, модель ARIMA, экологические требования, географическое положение, анкеты.

DOI: https://doi.org/10.47390/SP1342V3I12.1Y2023N39

Кириш. Жаҳонда аҳоли сонининг ошиши туфайли инсониятни озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш, иқтисодий хавфсизлик ва ижтимоий барқарорликни сақлашда қишлоқ хўжалиги тадбиркорлигининг, хусусан, деҳқон хўжалиги фаолиятининг аҳамияти тобора ортиб бормоқда. “Дунёда 600 миллиондан ортиқ деҳқон хўжалиги мавжуд бўлиб, улар қишлоқ хўжалиги майдонининг 70–80 фоизини эгаллади ва озиқ-овқат маҳсулотларининг 80 фоизини ишлаб чиқармоқда” [9]. Шу боис, озиқ-овқат маҳсулотлари миқдори ва сифатини кўпайтириш, қишлоқ хўжалигида тадбиркорликни шакллантиришнинг катта манбаи бўлган деҳқон хўжаликларининг фаолиятини ривожлантириш муҳим вазифалар қаторига киради.

Жаҳонда олиб борилаётган илмий тадқиқотларда қишлоқ жойларда деҳқончилик асосдаги тадбиркорликни ривожлантиришнинг иқтисодий механизмларини такомиллаштириш, барқарор иқтисодий ривожлантиришга оид назарий-методологик муаммоларни ўрганиш, ҳудуднинг ўзига хос хусусиятларидан самарали фойдаланиш ва янгича ёндашувларни ишлаб чиқиш каби масалалар тадқиқига алоҳида эътибор қаратилмоқда[4]. Қишлоқда аҳоли даромадини ошириш, ишсизлик даражасини пасайтириш, ўрта мулк эгалари қатламини ошириш билан деҳқон хўжаликлари республикадаги ижтимоий-иқтисодий барқарорликни таъминлашдаги ўрни кенгайиб ва ривожланиб бормоқда.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. Янги Ўзбекистонда минтақаларнинг ижтимоий-иқтисодий барқарорлиги таъминланиши натижасида мамлакатимизда кейинги йилларда халқимизнинг турмуш шароитини янада яхшилашга, тадбиркорликни жадал ривожланиши ва иқтисодиёт тармоқларини трансформация қилиш муҳим йўналиш сифатида белгилаб олинди. Жумладан, «...маҳаллаларнинг “ўсиш нуқталари” ва уларда яшовчи аҳолининг тадбиркорлик фаолиятидаги ихтисослашувидан келиб чиқиб, уларда истиқомат қилиб, фаолият юритувчи аҳолини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш»[1] бўйича қатор вазифалар белгилаб олинган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон “2022–2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”, 2019 йил 23 октябрдаги ПФ-5853-сон “Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020–2030 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги фармонлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 4 апрелдаги 155-сон “2022–2026 йилларда Қорақалпоғистон Республикаси ҳудудларини комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ва аҳоли турмуш даражасини янада яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги

қарори ҳамда қишлоқ хўжалиги фаолияти олдида турган муҳим вазифалар этиб белгиланди [1], [2], [3].

М.К.Пардаев ва З.Н.Қурбонов тадқиқотларида «оилавий тадбиркорлик» тушунчасига «Оила мулкка асосланган оила аъзолари иштирок этадиган тадбиркорлик оилавий тадбиркорлиги деб аталади», деб таъриф берилиши ҳам бежиз эмас[5]. Бундан ташқари, ушбу атама оилавий хўжаликлар фаолиятининг замонавий ҳолатидан келиб чиқиб, Г.М.Шодиева томонидан «Оила тадбиркорлиги, деб оила мулкка асосланган, оила аъзолари иштирок этадиган ва маълум даражада даромад (фойда) олишни кўзлаб қилинадиган фаолиятга айтилади», деб янада аниқлаштирилган[6].

Бундан ташқари, ушбу масалаларни Ўзбекистонда тадқиқ этган олим Б.Б.Беркинов уй хўжалигини бирмунча кенг маънода ифодалаб, «Оила унинг аъзоларига маиший хизмат кўрсатиш, шахсий ёрдамчи хўжаликни юритиш, уйда натура ҳолда маҳсулот ишлаб чиқариш сингари хўжалик юритиш бўйича анъанавий уй ишлари йиғиндисини ўз ичига олади», деб таъкидлайди. Унинг фикрича, ҳозирги вақтда қўлланувчи «уй хўжалиги» тушунчаси кенг маънода ўта мураккаб, кўп қиррали бўлганлиги боис, уни «индивид» ва «оила» тушунчалари билан тавсифланувчи, лекин айни пайтда унга ўхшаш бўлмаган (чунки у бир индивиддан ҳам, бир неча деҳқон аъзоларидан ҳам таркиб топиши мумкин) кичик иқтисодий тизим сифатида» ўрганиш тўғри бўлади...» деб қайд этадилар[7].

Россиялик олим А.П.Градовнинг фикрига қўшилган ҳолда қайд этиш жоизки, давлат томонидан қишлоқ ҳудудлардаги деҳқон хўжаликларини қўллаб-қувватлаш дастурлари, аввало, аҳолининг фуқароларнинг қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ва ишлари билан кафолатли таъминлаш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш жараёнидаги бандлиги, манфаатдорлинини ошириш, чўл ҳудудларидаги демографик ҳолатни яхшилашни кўзда тутиши лозим.

Тадқиқот методологияси. Тадқиқот жараёнида Қорақалпоғистон Республикаси қишлоқ жойларида фаолият юритаётган деҳқон хўжаликларининг ҳозирги иқтисодий ҳолати, уларнинг қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш жараёнидаги ўзига хос хусусиятларини таҳлил этилган, ҳудудий деҳқон хўжаликларидан самарали фаолият юритиш жараёнига таъсир этувчи омилларни таҳлил этилган. Қорақалпоғистон Республикаси деҳқон хўжаликларининг трансформациялашув жараёнлари ҳисобига қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш кўрсаткичларини прогноз қилинган. Бунда эксперт баҳолаш, анкета сўрови, тизимли ва қиёсий таҳлил, эконометрик моделлаштириш, прогнозлаш, статистик гуруҳлаш усул-лари тадқиқот методологиясини ташкил этади. усуллари тадқиқот методологиясини ташкил этади. Тадқиқотнинг объекти сифатида Қорақалпоғистон Республикасида қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштирувчи деҳқон хўжаликлар фаолияти баён этилган.

Таҳлил ва натижалар. Таҳлилларимиз кўрсатилишича, 2021 йилда Қорақалпоғистон Республикасида иқтисодий фаолият турлари бўйича тадбиркорлик субъектлари энг юқори улуши қишлоқ хўжалигида 95,1 фоиз, йўловчи айланмасида 93,9 фоиз, қурилиш ишларида 87,4 фоиз, юк ташишда 92,3 фоиз,чакана савдо айланмасида 93,9 фоизни ташкил этди [10]. Таҳлил натижаларидан келиб чиқиб, мамлакатимиз томонидан бизнес муҳитини яхшилаш учун кўрилаётган чора-тадбирлар натижасида

яқин истиқболда умумий иқтисодий вазиятнинг яхшиланишини ижобий ўзгартганлигини кўриш мумкин.

Ҳудудий қишлоқ хўжалиги экинлари экилган майдонни 26708 минг гектарни ташкил этган ва бу кўрсаткич 2021 йилда 37045 минг гектарга тенг бўлган. Шундан қишлоқ хўжалиги ерлари боғ ва узумзорлар 3731 минг гектардан ошиқ бўлиб, 2000 йилга солиштирганда қарийб 65 фоизга кўпайган. Республикада 2021 йилда картошканинг 67,0 фоизи, сабзавот маҳсулотларининг 60,6 фоизи, меванинг 44,1 фоизи, узумнинг 55,7 фоизи деҳқон хўжаликларида ишлаб чиқарилган(1-жадвал).

Қорақалпоғистон деҳқон хўжаликларида қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ҳажмининг ўзгариши динамикаси, минг тонна

Йиллар	Дон		Картошка		Сабзавот		Мева		Узум	
	минг тонна	%*	минг тонна	%*	минг тонна	%*	минг тонна	%*	минг тонна	%*
2005	49,7	30,6	12,6	99,2	39,3	69,3	5,8	56,3	1,7	88,4
2010	70,4	23,5	21,1	67,8	69,7	51,9	10,5	42,3	2,9	84,2
2011	59,2	29,6	21,0	63,9	80,6	55,4	11,6	42,4	3,2	85,8
2012	62,3	22,4	26,5	72,7	100,3	60,2	14,3	47,0	3,5	85,1
2013	67,5	30,2	28,9	73,3	120,1	59,6	16,3	49,1	3,8	85,1
2014	70,5	32,4	31,0	69,4	130,7	57,4	19,3	52,3	4,5	85,9
2015	69,2	26,0	34,4	72,1	147,5	61,1	22,0	53,8	4,9	85,4
2016	69,8	23,6	38,5	73,2	157,1	61,3	23,2	53,1	5,1	84,8
2017	71,5	24,1	46,3	75,4	172,3	70,3	27,6	58,9	5,8	83,4
2018	71,3	28,9	50,8	72,2	176,0	69,6	30,0	60,7	6,1	80,4
2019	42,8	14,6	57,7	69,0	171,8	62,7	27,0	48,1	5,5	54,4
2020	39,3	14,2	58,4	68,2	175,9	61,4	26,4	45,7	5,9	56,9
2021	37,0	13,7	59,9	67,0	182,8	60,6	27,3	44,1	6,2	55,7
2021йилда 2005 йилга нисбатан марта	**0,7**	**-16,9 ф.б.**	**4,7**	**-32,2 ф.б.**	**4,6**	**-8,7 ф.б.**	**7,7**	**-12,2 ф.б.**	**3,6**	**-32,7**

Қорақалпоғистон қишлоқ хўжалигидаги қўй–эчкиларнинг қарийб 88 фоизи, қора молларнинг 96,0 фоизидан кўпроғи, паррандаларнинг 72,0 фоизи деҳқон хўжаликларида жойлашган. Республикадаги ўртача битта деҳқон хўжалигига (қишлоқ жойларида) 3,2 бош қорамол (шундан 1,2 фоизи соғин сигир), 6,5 бош қўй ва эчки, 14 бош парранда тўғри келади.

Маълумки, Қорақалпоғистон Республикаси аграр сектори мамлакат минтақаларидан фарқли равишда, ўзига хос мураккаб экологик оғир вазиятларни эътиборга олган ҳолда иш юритиш талаб этилиши билан ажралиб туради. Шуни ҳисобга олиб, диссертацияда деҳқон хўжаликларида қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқаришини ривожлантириш истиқболлари кўп вариантли эконометрик моделлар тузиш орқали асосланди.Эконометрик моделлар ичидан статистик баҳолаш мезонлари қийматларини таққослаш ҳамда ARIMA модели ва STATA дастуридан фойдаланган ҳолда прогноз моделлари тузиш орқали аниқланди. Танланган

моделлардан фойдаланиб Қорақалпоғистон Республикаси деҳқон хўжаликларида деҳқончилик ва чорвачилик фаолиятини ривожлантириш вариантлари прогнози амалга оширилди (2-жадвал).

2-жадвал

Қорақалпоғистон Республикасида деҳқон хўжаликларида қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқариш ривожланишининг прогнозвариантлари (минг тн.)

Кўрсаткичлар	ақиқатда (2021 й)	Прогноз					
		2024 й			2026 й		
		I	II	III	I	II	III
Дон	37,0	33.57	36,57	39.57	32,0	35,00	38,0
Картошка	59,9	67.22	70,22	73.22	73,13	76,13	79,13
Сабзавот	182,8	201.67	204,67	207.67	219,24	221,24	224,24
Мева	27,3	29.1	32,10	35.1	31,76	34,76	37,76
Узум	6,2	6,42	7,28	10,25	7,04	7,88	10,88
Гўшт (сўйилган вазнда)	116,1	114	126	138	123	135	147
Тухум	280,0	303	315	327	331	343	355
Сут	376,0	417	429	441	444	456	468
Ҳосилдорлик, ц/га							
Дон экинлари	30,6	22,0	30	38,0	22,0	30	38,0
Картошка	109,6	114	122	130	120	128	132
Сабзавот	168,1	176	184	182	182	193	201
Полиз	147,8	142	150	158	149	157	165
Қора моллар Шундан,	1092,4						
Сигирлар	309,7	311,2	329	419	332,0	340	430
Қўй ва эчкилар	991,0	1094	1184	1274	1189	1279	1369
Паррандалар	4067,0	4883	4973	5036	5364	5454	5544

Прогноз натижаларига кўра, Қорақалпоғистон Республикаси деҳқон хўжаликларида 2024–2026 йилларда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлариетиштириш ҳамда истеъмол қилишнинг юқори ўсиш суръатлари сақланиб қолиш тенденцияси мавжуд. Ўсиш суръатлари асосан экинлар ҳосилдорлиги ҳамда такрорий экинлар экиш майдонлари кенгайиши ҳисобига юз беради. Прогноз қилинаётган даврда деҳқон хўжаликларида гўшт, сут, тухум ва бошқа чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмининг ўсиши, энг аввало моллар бош сонининг кўпайиши ва уларнинг маҳсулдорлиги ошиши ҳисобига юз беради.

Анкета сўровлари натижалари умумлаштириш кўриб чиқилаётган гуруҳга киритилган деҳқон хўжаликларида (2021 йилда) 18,1 минг тонна дон,шундан, 3,5 минг тонна картошка, 16,1 минг тонна сабзавот, 2836 минг тоннамева ва резаворлар, 2,8 минг тонна сут ва бошқа кўплаб қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқарилган (3-жадвал).

3-жадвал

Қорақалпоғистон Республикаси Нукус тумани қишлоқ фуқаролар йиғини деҳқон хўжаликларининг экин майдони ва чорва моллар таркиби[8]

Т/Р	ОФЙ ва МФЙ номи	Хонадонлар сони	Жами экин майдони, гектар	Шундан					а моллар сони, бирлик		
				Жами сабзавот	Жами полиз	Дуккакли экинлар	Мойли экинлар	Бошқа экинлар	Қорамол	Қўй ва эчкилар	рандалар
1	Оқтерак	186	31,2	10,8	4	2,2	1	6,6	845	674	937
2	Кирантов	992	91,9	32,1	11	6,5	2	19,3	1322	557	10365
3	Такиркул	1894	183,8	63,8	21	11,1	5	38,6	**816**	**264**	**4284**
1-гуруҳ		**3 072**	**306,9**	**106,7**	**35,5**	**19,8**	**7,7**	**64,5**	**2983**	**1495**	**15586**
4	Бақаншақли	1463	172,5	60,1	20,0	12,0	4	36,2	**826**	**1261**	**2286**
5	Кутанкул	676	49,8	17,5	6	3,5	1	10,5	**3150**	**1600**	**3500**
2-гуруҳ		**2139**	**222,3**	**77,6**	**25,8**	**15,5**	**5,7**	**46,7**	**3976**	**2861**	**5780**
6	Арбаши	758	77,3	27,2	9	5,4	2	16,2	1986	1581	2794
7	Кердер	458	48,8	17,0	6	3,4	1	10,2	1869	1857	1580
8	Ток тау	531	20,5	7,3	2	1,5	1	4,3	**387**	**520**	**2197**
3-гуруҳ		**1747**	**146,6**	**51,5**	**16,9**	**10,3**	**3,8**	**30,7**	**4242**	**3958**	**6571**
9	Саманбой	2891	149,3	52,0	17	10,5	4	31,3	**387**	**520**	**2197**
10	Оқманғит	1107	56,0	19,6	7	3,9	1	11,8	324	268	937
4-гуруҳ		**3998**	**205,3**	**71,6**	**23,6**	**14,4**	**5,2**	**43,1**	**711**	**788**	**3134**
Жами		**10 956**	**881,1**	**307,4**	**101,8**	**60,0**	**22,4**	**185,0**	**23834**	**9102**	**34211**

Анкета сўрови ўтказилган 55 та деҳқон хўжалигида 38 таси, ёки 43 фоизи имтиёзли кредитлар деҳқон хўжалигини ривожлантириш, чорвамоллари сотиб олиш, парранда сонини кўпайтириш, иссиқхона қуриш яхши навли уруғлик сотиб олиш ва бошқа тур тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш учун зарурлигини кўрсатиб ўтган.

Деҳқон хўжаликларининг катта иқтисодий салоҳияти ҳамда имкониятлари ҳозиргача тўлиқ ишга солинмаган. Бунинг асосий сабабларидан бири – аҳоли даромадларини шакллантирувчи бозормеханизмларининг ва тадбиркорлик учун кичик кредитлар бериш, маҳсулотлар етиштириш учун фьючерс шартномаларини тузиш етарлича ривожланмаганлиги ҳисобланади.

Хулоса ва таклифлар. Иқтисодиётни эркинлаштириш шароитида "деҳқон", "деҳқон хўжалиги" тушунчаларининг ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан мазмуни кенгайиб, уларга фақат истеъмолчи субъект сифатида эмас, балки, иқтисодий

муносабатларнинг асосий иштирокчиси эканлигини ҳисобга олиб ёндашиш мақсадга мувофиқдир. Иқтисодий адабиётларда ушбу тушунчаларга доир турли хил қарашлар мавжуд. Бу тушунчаларни назарий жиҳатдан тадқиқ қилиб ҳар бирининг такомиллашган таърифлари ишлаб чиқилди.

➢ Қишлоқ жойларида оилавий асосдаги тадбиркорликни ривожлантириш бандлик муаммосини, айниқса, хотин-қизлар, қишлоқ ёшларини иш билан таъминлаш, оилаларнинг даромадини сезиларли даражада кўпайтириш, бутун мамлакатимиз аҳолисининг фаровонлигини ошириш имкониятини яратади. Бу биринчидан, аҳолини иш билан таъминлаш орқали деҳқонларнинг муҳим даромад манбаи ва мулкдорлар синфини шакллантиришнинг асоси бўлса, иккинчидан, мамлакатимиз бозорининг қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини қондириш орқали аҳолининг турмуш даражасининг ошишига сабаб бўлади.

➢ Қишлоқ ва шаҳарларда ҳар қандай хизмат турини кўрсатаётган тадбиркорларга солиқлар ва ягона ижтимоий тўловларни янада камайтириш мақсадга мувофиқдир. Чунки, мазкур тўлов турлари тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш ва шу орқали оила даромадлариникўпайтиришда муҳим омил сифатида намоён бўлади. Бу эса, деҳқонларнинг ўз маблағлари билан хизмат кўрсатиш турларини кенгайтиришга имкон беради.

Қишлоқ жойларида деҳқон хўжаликлари ўзларининг қишлоқ хўжалиги маҳсулоти ишлаб чиқариш салоҳияти билан фермер ва бошқа тоифадаги қишлоқ хўжалиги корхоналаридан устун туради, ва улар ер, меҳнат ва бошқа ресурслардан самарали фойдаланиб, деҳқон ўз истеъмоли учун ҳамда бозорда сотиш учун деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқариб, шунинг эвазига катта фойда олади. Бунга деҳқон ва унинг аъзолари тадбиркорлигига қонун орқали берилган кафолатлар ҳамда уларни ишлаб чиқариш фаолиятини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш асос бўлиб хизмат қилмоқда.

Adabiyotlar/Литература/References

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2022–2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги фармони. // Янги Ўзбекистон. 2022 йил, 1 февраль, №22 (544).
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 октябрдаги ПФ-5853-сон “Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020 — 2030 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги фармони. https://lex.uz/docs/4567334.
3. Ўзбекистон Республикасининг Президентининг г 2020 йил 11 ноябрьдаги «2020 — 2023 йилларда Қорақалпоғистон Республикасини комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори. www.lex.uz.
4. Б.Б.Мамбетазаров. Қишлоқ хўжалиги тадбиркорлигининг хусусиятлари ва ривожлантириш истиқболлари (Қорақалпоғистон Республикаси деҳқон хўжаликлари мисолида). Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати, Нукус – 2023. www.ziyonet.uz.
5. Пардаев М.К., Қурбонов З.Н. Оила бизнеси ва тадбиркорлиги. Самарқанд . Сам ҚИ. 1999.-18-Б

6. Шодиева Г.М. Оила хўжалиги мулки ва даромадни ошириш йўллари// Сам ИСИ, Иқтисод ф.н.илмий даражасини олиш учун тақдим этилган дисс. Т. 1999 йил.
7. Беркинов Б.Б. Уй хўжалиги иқтисодиёти. – Т.: Fan va texnologiya, 2014, 7-б.
8. Градов А.П. Национальная экономика / А.П.Градов. - СПб.: Питер, 2007. - 432 с.
9. https://www.fao.org/3/cb8227en/cb8227en.pdf
10. qrstat.uz

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SP1342V3I12.1Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/1 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).